

Oryginalna praca badawcza

DOI: 10.34858/SNB.1.2019.002

Agnieszka Salek-Imińska

Akademia Pomorska
Słupsk
ORCID-0000-0002-2307-0605
agnieszka.salek-iminska@apsl.edu.pl

POMIAR BEZPIECZEŃSTWA EKONOMICZNEGO PAŃSTW GRUPY WYSZEHRADZKIEJ

MEASURING ECONOMIC SECURITY OF THE VISEGRAD GROUP COUNTRIES

Zarys treści: Niniejsza publikacja przedstawia problematykę pomiaru bezpieczeństwa ekonomicznego państw krajów Grupy Wyszehradzkiej. Bezpieczeństwo ekonomiczne stanowi istotny element funkcjonowania gospodarek narodowych, które dążą poprzez płaszczyznę gospodarczą do stabilizacji politycznej w regionie, co przyczynia się do ograniczenia ryzyka konfliktu zbrojnego. W kontekście bezpieczeństwa ekonomicznego należy wskazywać także na problemy nierówności ekonomicznej państw. To ich scentrowany dostęp do kapitału, rynków czy innych kategorii ekonomicznych, a także znajdowanie się na określonym etapie rozwoju systemowego może nasilać to zjawisko, jak i wpływać na zachwianie poziomu suwerenności ekonomicznej państw. Celem artykułu jest próba wskazania poziomu bezpieczeństwa ekonomicznego państw Grupy Wyszehradzkiej w aspekcie poziomu wzrostu gospodarczego mierzonego wskaźnikiem PKB oraz oceny ratingowej i relacji długu publicznego do PKB. Autorka artykułu jest świadoma, iż mierniki te nie dają podstaw do wyrażania sądów wartościujących w kontekście szeroko rozumianego poziomu bezpieczeństwa ekonomicznego, ale stanowią ich niezbędne składniki i podstawę do dalszych analiz i ocen.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo ekonomiczne, Grupa Wyszehradzka, PKB, rating, dług publiczny.

Keywords: economic security, Visegrad Group, GDP, rating, public debt.

Wstęp

Bezpieczeństwo ekonomiczne stanowi istotny element funkcjonowania gospodarek narodowych, które dążą poprzez płaszczyznę gospodarczą do stabilizacji politycznej w regionie, co przyczynia się do ograniczenia ryzyka konfliktu zbrojnego. W kontekście bezpieczeństwa ekonomicznego należy wskazywać także na problemy

nierówności ekonomicznej państw. To ich scentrowany dostęp do kapitału, rynków czy innych kategorii ekonomicznych, a także znajdowanie się na określonym etapie rozwoju systemowego może nasilać to zjawisko, jak i wpływać na zachwianie suwerenności ekonomicznej państw. Celem artykułu jest próba wskazania poziomu bezpieczeństwa ekonomicznego państw Grupy Wyszehradzkiej w aspekcie poziomu wzrostu gospodarczego mierzonego wskaźnikiem PKB oraz oceny ratingowej i relacji długu publicznego do PKB. Autorka artykułu jest świadoma, iż mierniki te nie dają podstaw do wyrażania sądów wartościujących w kontekście szeroko rozumianego poziomu bezpieczeństwa ekonomicznego, ale stanowią ich niezbędne składniki i podstawę do dalszych analiz i ocen.

Pomiar bezpieczeństwa ekonomicznego

Bezpieczeństwo ekonomiczne stanowi samodzielny obszar badań nad bezpieczeństwem narodowym i jest ważnym elementem polityki państwa w dziedzinie bezpieczeństwa narodowego. Gospodarka i jej stan arbitrażują poziom bezpieczeństwa w aspekcie jego wielu wymiarów i kontekstów. Chcąc podjąć próbę zdefiniowania tej dziedziny bezpieczeństwa, można spotkać się z różnorodnością podejść, która wynika z interdyscyplinarności obszaru badań. Stąd brak jest jednej, powszechnie obowiązującej w nauce definicji bezpieczeństwa ekonomicznego. K. Książopolski proponuje cztery grupy definicji:

- opierające się na zagrożeniu;
- łączące zagrożenia i możliwości;
- odwołujące się do zdolności państwa do funkcjonowania;
- jednostronne¹.

Sam też definiuje bezpieczeństwo ekonomiczne jako niezakłócone funkcjonowanie gospodarek, to znaczy utrzymanie podstawowych wskaźników rozwojowych oraz zapewnienie komparatywnej równowagi z gospodarkami innych państw. Jest to zdolność systemu gospodarczego państwa (grupy państw) do takiego wykorzystania wewnętrznych czynników rozwoju i międzynarodowej współzależności ekonomicznej, które będą gwarantowały jego niezagrożony rozwój². Zdaniem K. Raczkowskiego zaś, bezpieczeństwo ekonomiczne to zdolność systemu gospodarczego państwa (grupy państw) do takiego wykorzystania wewnętrznych czynników rozwoju i międzynarodowej współzależności ekonomicznej, które będą gwarantowały jego niezagrożony rozwój³. Natomiast P. Dziekański uważa, iż bezpieczeństwo ekonomiczne jest to taki

¹ K.M. Książopolski, *Bezpieczeństwo ekonomiczne*, [w:] *Ekonomika bezpieczeństwa państwa w zarysie*, J. Płaczek (red.), Warszawa 2014, s. 194.

² K.M. Książopolski, *Ekonomiczne zagrożenie bezpieczeństwa państwa: metody i środki przeciwdziałania*, Warszawa 2004, s. 39–54.

³ K. Raczkowski, *Percepcja bezpieczeństwa ekonomicznego i wyzwania dla zarządzania nim w XXI w.*, [w:] *Bezpieczeństwo ekonomiczne. Wyzwania dla zarządzania państwem*, K. Raczkowski (red.), Warszawa 2012, s. 81.

stan rzeczywistości, w którym możliwy jest harmonijny rozwój gospodarki oraz zapewnienie odpowiedniego poziomu życia obywateli poprzez niezakłócony dostęp do surowców, rynków zbytu, kapitału, nowoczesnych technologii czy informacji⁴. Ciekawy pogląd wysunął W. Pokruszyński, który powiązał uwarunkowania ekonomiczne bezpieczeństwa z gospodarką, tj. wartościami podstawowymi, takimi jak: poziom życia obywateli, rozwój cywilizacyjny, rozwój edukacyjny i kulturowy. Gospodarka zapewnia prawidłowe działanie innych kategorii bezpieczeństwa państwa. Dlatego oprócz zewnętrznych stosunków gospodarczych, podstawowe znaczenie mają stosunki wewnętrzne oraz struktura gospodarcza i sposób jej funkcjonowania. Oznacza to, że gospodarka narodowa tworzy materialną bazę bezpieczeństwa w jego wszystkich sektorach⁵. Literatura przedmiotu zwraca również uwagę, iż bezpieczeństwo ekonomiczne można traktować jako element bezpieczeństwa międzynarodowego, wyrażanego jako układ stosunków i zależności w strefie politycznej, militarnej oraz ekonomicznej⁶. Zatem bezpieczeństwo ekonomiczne może być rozpatrywane jako narodowe bezpieczeństwo ekonomiczne, które dotyczy jednego państwa, lub jako suma indywidualnych działań państw na rzecz bezpieczeństwa i relacji między nimi. Bezpieczeństwo i rozwój to dwa podstawowe wymiary istnienia jednostek i całych społeczności, w tym społeczności zorganizowanych w państwa lub organizacje międzynarodowe. Te dwa wymiary wzajemnie się warunkują: bez bezpieczeństwa nie można mówić o rozwoju, rozwój zaś ułatwia zapewnianie bezpieczeństwa⁷. Bezpieczeństwo ekonomiczne definiowane jest również jako stan rozwoju krajowego systemu gospodarczego, który zapewnia wysoką sprawność jego funkcjonowania oraz zdolność do przeciwstawiania się zewnętrznym naciskom, mogącym doprowadzić do zaburzeń rozwojowych⁸. Natomiast bezpieczeństwo ekonomiczne zdefiniowane przez P. Souza oznacza ochronę państwa przed zagrożeniami zewnętrznymi, co musi obejmować stan zagwarantowania bezpieczeństwa na poziomie zarówno makro, jak również mikro. Na poziomie makro oznacza to konieczność zapewnienia fizycznych możliwości działania państwa (infrastruktury), natomiast na poziomie mikro – możliwości generowania zysków przez firmy wielonarodowe lub możliwości migracji⁹.

Reasumując, można stwierdzić, iż bezpieczeństwo ekonomiczne to niezakłócone funkcjonowanie gospodarek, objawiające się utrzymaniem podstawowych wskaźników rozwojowych oraz zapewnieniem komparatywnej równowagi z gospodarkami

⁴ P. Dziekański, *Bezpieczeństwo ekonomiczne wyzwaniem współczesnego regionu – próba oceny syntetycznej*, [w:] *Kultura bezpieczeństwa. Nauka – Praktyka – Refleksje*, Rocznik 2014, t. 16, s. 123.

⁵ W. Pokruszyński, *Bezpieczeństwo. Teoria i praktyka*, Kraków 2017, s. 65.

⁶ M. Perczyński, *Globalne uwarunkowania bezpieczeństwa ekonomicznego*, Warszawa 1985, s. 95.

⁷ S. Koziej, *Bezpieczeństwo: istota, podstawowe kategorie i historyczna ewolucja*, *Bezpieczeństwo Narodowe*; www.bbn.gov.pl/download/1/7803/Bezpieczenstwo_istota_podstawowe_kategorie_i_historyczna_ewolucja.pdf (dostęp 03.04.2019).

⁸ A. Urbanek, *Państwo jako podmiot bezpieczeństwa narodowego – ujęcie dziedzinowe*, [w:] *Wybrane problemy bezpieczeństwa. Dziedziny bezpieczeństwa*, A. Urbanek (red.), Słupsk 2013, s. 28.

⁹ P. De Souza, *Economic Strategy and National Security*, Westview, Boulder 2000, s. 37.

innych państw. Dla potrzeb artykułu przyjęto założenie wskazujące, iż o poziomie bezpieczeństwa ekonomicznego państw można mówić w kontekście:

- zmiany w kształtowaniu się rocznego PKB – stąd wzrost tempa PKB o mniej niż 2,2 % (próg krytyczny) w danym okresie, do którego odnosi się analiza, jest oznaką spadku poziomu bezpieczeństwa ekonomicznego tego państwa i odwrotnie¹⁰;
- oceny ratingowej państw;
- stosunku długu publicznego do PKB.

Bezpieczeństwo ekonomiczne jest definiowane m.in. przez pryzmat niezagrożonego rozwoju gospodarczego i nadal jest najczęściej kojarzone z rozwojem i siłą gospodarczą. Nawiązując do wcześniejszych założeń, poziom bezpieczeństwa ekonomicznego będzie zatem szacowany z uwzględnieniem wskaźnika PKB, jako miernika zmian rozwojowych w gospodarce. PKB jest miarą produkcji wytworzonej przez czynniki wytwórcze zlokalizowane na terytorium danej gospodarki narodowej. Ten wskaźnik makroekonomiczny można szacować na trzy niezależne sposoby, na które wskazuje ustawa o sposobie obliczania wartości rocznego produktu krajowego brutto¹¹. W myśl jej zapisów PKB w cenach rynkowych stanowi końcowy rezultat działalności produkcyjnej jednostek produkcyjnych będących rezydentami. Może on być zdefiniowany na trzy sposoby, uwzględniając podejście od strony: produkcji, rozdysonowania i dochodów. W tym ujęciu PKB stanowi sumę wartości dodanej brutto poszczególnych sektorów instytucjonalnych lub poszczególnych gałęzi, powiększoną o podatki od produktów, pomniejszone o dotacje do produktów (które nie są przydzielone do sektorów czy gałęzi). Jest on też pozycją bilansującą rachunku produkcji gospodarki ogółem. Po drugie, PKB stanowi sumę końcowego wykorzystania wyrobów i usług przez jednostki instytucjonalne będące rezydentami (spożycia i akumulacji brutto), powiększonego o eksport i pomniejszonego o import towarów i usług. PKB stanowi także sumę rozchodów na rachunku tworzenia dochodów gospodarki ogółem (kosztów związanych z zatrudnieniem, podatków związanych z produkcją i importem, pomniejszonych o dotacje, nadwyżki operacyjne brutto oraz dochodu mieszanego gospodarki ogółem). Jest miernikiem, który pozwala na pomiar zmian ilościowych w gospodarce i jest elementem składowym rozwoju gospodarczego¹².

¹⁰ Zawsze kwestią dyskusyjną pozostaje fakt ustalenia poziomu progu krytycznego. Wskazuje on na taki stopień zaspokojenia potrzeb, przy których staje się niemożliwe realizowanie określonej wartości. Jego wyznaczenie dokonuje się przez zestawienie tych potrzeb i określenie wielkości minimalnych niezbędnych do ich zaspokojenia. Ustala się je na podstawie subiektywnych kryteriów. Stąd też precyzyjne określenie krytycznego progu bezpieczeństwa ekonomicznego w praktyce jest wielce utrudnione, ze względu na różnorodność obszarów międzynarodowych powiązań i stabilność systemu społeczno-politycznego. Zatem dla potrzeb niniejszego artykułu przyjęto jego wartość środkową (medianę), bazującą na długoterminowej analizie rocznego tempa zmian PKB państw Grupy Wyszehradzkiej w latach 2008–2018. Na podstawie danych państw V4, tj. Czech.

¹¹ Ustawa z dnia 26 października 2000 r. o sposobie obliczania wartości rocznego produktu krajowego brutto (Dz.U. 2000, poz. 1188 z późn. zm.).

¹² *Ibidem*.

Kolejnym wskaźnikiem bezpieczeństwa ekonomicznego państw jest ocena ratingowa suwerena, która jest jedną z podstawowych miar uwzględnianych w ramach bezpieczeństwa finansowego. Jest ono współcześnie najważniejszym komponentem uwarunkowań ekonomicznych i głównym fundamentem szeroko rozumianego bezpieczeństwa narodowego. Jednak bezpieczeństwo ekonomiczne ma szerszy wymiar znaczeniowy, stąd jego finansowy obszar jest węższym, aczkolwiek fundamentalnym synonimem znaczeniowym bezpieczeństwa ekonomicznego. W literaturze przedmiotu rating określa, czy dane państwo jest w stanie wywiązać się ze swoich zobowiązań finansowych. Stanowi także ocenę wiarygodności kredytowej podmiotu zaciągającego dług (emitenta) lub emisji, wyrażoną za pomocą kombinacji następujących symboli:

- liter (od „Aaa” w przypadku agencji Moody’s Investors Service do „D” – charakterystycznej dla agencji Fitch Ratings – które wykorzystywane są w systemie ocen obligacji, mającym dwa szczeble: poziom inwestycyjny oraz poziom spekulacyjny);
- cyfr (1, 2, 3);
- znaków (+/-)¹³.

Rating jest jedną z najpopularniejszych metod jakościowych i prezentuje opinię wyspecjalizowanej agencji co do jakości długu (konkretnego papieru dłużnego) lub co do podmiotu emitującego dany dług. D. Dziawgo definiuje to pojęcie w aspekcie systemu oceny i klasyfikacji ryzyka inwestycyjnego, w szczególności ryzyka kredytowego, a także możliwości obsługi zaciągniętych zobowiązań. Rating można zdefiniować jako uniwersalny system ocen pozwalających na klasyfikację ryzyka inwestycyjnego w skali krajowej, jak i międzynarodowej¹⁴. Często ocena ratingowa traktowana jest jako specyficzny znak jakości czy forma rangowania lub miara zdolności i gotowości do obsługi zobowiązań finansowych. To także syntetyczny wskaźnik określający stopień zaufania do państwa, podmiotu gospodarczego lub jednostki samorządu terytorialnego¹⁵. Ratingiem można określić także prawdopodobieństwo terminowej obsługi krótko- i długoterminowego zadłużenia lub niewypłacalności

¹³ Pomimo istnienia na całym świecie ponad 80 agencji ratingowych (wciąż powstają kolejne), do najbardziej wiarygodnych i obsługujących blisko 94% rynku światowego należą: Moody’s Investor Service (powstał jako pierwszy na świecie), Standard & Poor’s (S&P) oraz Fitch Ratings³². Samo przyporządkowanie określonych emitentów oceny wiarygodności kredytowej jest bardzo dyskusyjne i subiektywne i zawiera się w głównych grupach: a) wysoki poziom wiarygodności – najlepsza jakość (AAA); b) wysoki poziom wiarygodności – wysoka jakość (Aa1, Aa2, Aa3; AA+, AA, AA-); c) wysoki – średni poziom wiarygodności (A1, A2, A3; A+, A, A-); d) średni poziom wiarygodności (Baa1, Baa2, Baa3; BBB+, BBB, BB-); e) poziom spekulacyjny mniej podatny (Ba1, Ba2, Ba3; BB+, BB, BB-)f f) poziom spekulacyjny bardziej podatny (B1, B2, B3; B+, B, B-); g) poziom wysoce spekulacyjny (Caa, Ca, CCC, CC, C); h) brak spłaty (C; D, SD; D, RD); i) pozostałe. Szerzej: K. Raczkowski, *Bezpieczeństwo finansowe*, [w:] *Ekonomika bezpieczeństwa państwa w zarysie*, J. Płaczek (red.), Warszawa 2014, s. 299–324.

¹⁴ D. Dziawgo, *Credit-rating. Ryzyko i obligacje na międzynarodowym rynku finansowym*, Warszawa 1998, s. 113.

¹⁵ M. Poniatowicz, *Rating jako ocena wiarygodności kredytowej jednostki samorządu terytorialnego*, „Optimum. Studia Ekonomiczne” 2000, nr 4, s. 53.

podmiotu, który podlega ocenie¹⁶. Rating jest opinią wydawaną przez niezależną, zewnętrzną, profesjonalną agencję na temat ryzyka kredytowego danego podmiotu lub emitowanych przez niego instrumentów finansowych, która pozwala ocenić wiarygodność finansową emitenta. Poprzez przyznawane ratingi agencje komunikują uczestnikom rynku swoje sądy i opinie, które formułowane są na podstawie profesjonalnych analiz, opierających się na szerokim zakresie dostępnych informacji¹⁷. Za pomocą ratingu można porównywać relatywne ryzyko niewywiązania się w terminie emitentów ze swoich zobowiązań. W tym aspekcie rating jest względną miarą ryzyka, rozpatrywaną w relacji do innych podmiotów lub walorów. Jego celem jest uporządkowanie podmiotów lub emitowanych przez nie instrumentów finansowych według ryzyka niewypłacalności, co pozwala również na pomiar poziomu bezpieczeństwa ekonomicznego poszczególnych gospodarek narodowych¹⁸.

Trzecim wskaźnikiem bezpieczeństwa ekonomicznego państw, przyjętym na potrzeby niniejszego artykułu, jest stosunek długu publicznego do PKB. Państwowy dług publiczny określa wielkość zadłużenia sektora rządowego, sektora samorządowego oraz sektora ubezpieczeń społecznych, po wyeliminowaniu wszystkich wzajemnych zobowiązań między jednostkami sektora finansów publicznych. Obejmuje on zobowiązania sektora finansów publicznych z tytułu wyemitowanych papierów wartościowych, opiewających na wierzytelności pieniężne, zaciągniętych kredytów i pożyczek, przyjętych depozytów i innych wymagalnych zobowiązań¹⁹. Państwowy dług publiczny, określony w ustawie o finansach publicznych²⁰, nie jest tożsamy z długiem sektora finansów publicznych, obliczanym na podstawie metodologii stosowanej przez Komisję Europejską i Eurostat w ramach Europejskiego Systemu Rachunków Narodowych i Regionalnych (ESA95). Stosunek długu publicznego do PKB odwzorowuje zdolność danego państwa do spłaty przyszłego zadłużenia, co wpływa zarówno na rentowność obligacji skarbowych, jak i koszty finansowania zewnętrznego. Za K. Raczkowskim przyjmuje się, że państwo, które wyemitowało i wprowadziło na rynek mniej papierów dłużnych, teoretycznie jest mniej zadłużone i ponosi niższe koszty obsługi zadłużenia. Autor podkreśla, że zależy to od stopnia konkurencyjności samej gospodarki, a co za tym idzie – możliwości generowania wzrostu gospodarczego²¹.

¹⁶ A. Janc, A. Krymarys-Balcerzak, *Funkcjonowanie współczesnego banku*, Poznań 2004, s. 277.

¹⁷ Szerzej: Z. Korzeb, P. Kulpaka, P. Niedziółka, *Deoligopolizacja rynku agencji ratingowych oraz inne inicjatywy na rzecz poprawy jakości ratingów zewnętrznych w kontekście oddziaływania agencji ratingowych na stabilność finansową*, Narodowy Bank Polski, Materiały i Studia 2019, nr 333, s. 9, Warszawa.

¹⁸ *Ibidem*, s. 10.

¹⁹ <http://www.dlugpubliczny.org.pl> (dostęp: 01.04.2019).

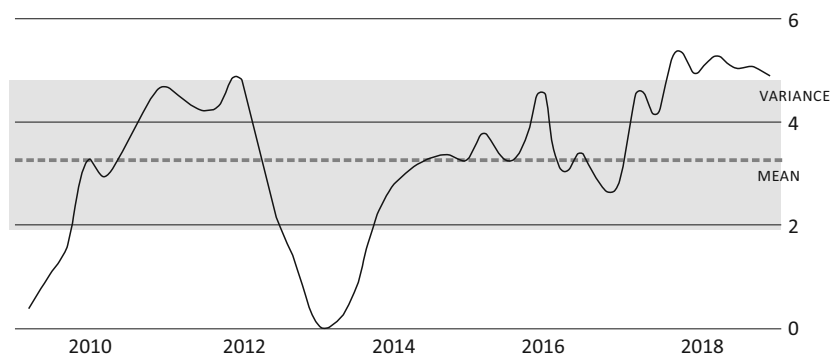
²⁰ Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. 2009 Nr 157, poz. 1240 z późn. zm.).

²¹ K. Raczkowski, *Bezpieczeństwo...*, *op. cit.*, s. 310.

Analiza poziomu bezpieczeństwa ekonomicznego państw Grupy Wyszehradzkiej

Analiza poziomu bezpieczeństwa ekonomicznego objęła 4 państwa należące do Grupy Wyszehradzkiej (V4), do których zaliczono: Polskę, Czechy, Słowację oraz Węgry. Celem zrzeszenia, powstałego w 1991 r., jest pogłębianie współpracy między krajami członkowskimi. W początkowej fazie działalności grupy były to w szczególności działania dotyczące przystąpienia do struktur Unii Europejskiej i NATO. Poza kwestiami europejskimi, współpraca w ramach V4 koncentruje się przede wszystkim na wzmacnianiu stabilności w Europie Środkowej, wymianie informacji, promocji wspólnoty kulturowej, a także kooperacji w zakresie kultury, nauki, edukacji oraz wymiany młodzieży. Priorytetowymi obszarami współpracy są rozbudowa infrastruktury transportowej oraz umacnianie bezpieczeństwa energetycznego w regionie²².

Analizę poziomu bezpieczeństwa ekonomicznego państw przeprowadzono w oparciu o następujące wskaźniki: PKB, rating oraz stosunek długu publicznego do PKB, które zostały opisane we wcześniejszej części artykułu. Graficzne ujęcie kształtowania się tempa rocznego PKB w latach 2008–2018 (stan na 30 marca 2019) w analizowanych krajach prezentują poniższe rysunki. Poziom progę krytycznego wyznaczono na poziomie 2,2%, jako jego wartość środkową (medianę), bazującą na długoterminowej analizie rocznego tempa zmian PKB państw Grupy Wyszehradzkiej w latach 2008–2018.

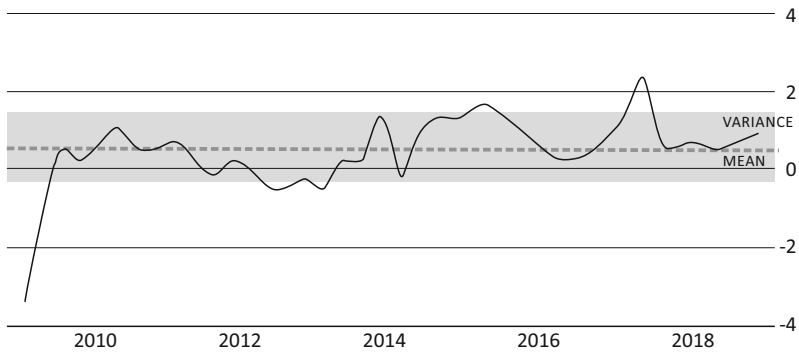
Rys. 1. Tempo wzrostu realnego PKB Polski w latach 2008–2018

Fig. 1. Real GDP growth rate in Poland in 2008–2018

Źródło: www.tradingeconomics.com (dostęp 30.03.2019).

Gospodarka Polski w początkowym okresie analizy odnotowała rekordowy spadek aktywności gospodarczej (rysunek 1). W roku 2013 tempo wzrostu PKB wyniosło tylko 1,4%, przy 1,6% w roku poprzednim i 3,3% w okresie następnym. Mediana w analizowanym okresie wyniosła 3,2%, zdecydowanie powyżej progu krytycznego.

²² https://www.ms.gov.pl/pl/polityka_zagraniczna/europa/grupa_wyszehradzka (dostęp: 30.03.2019).

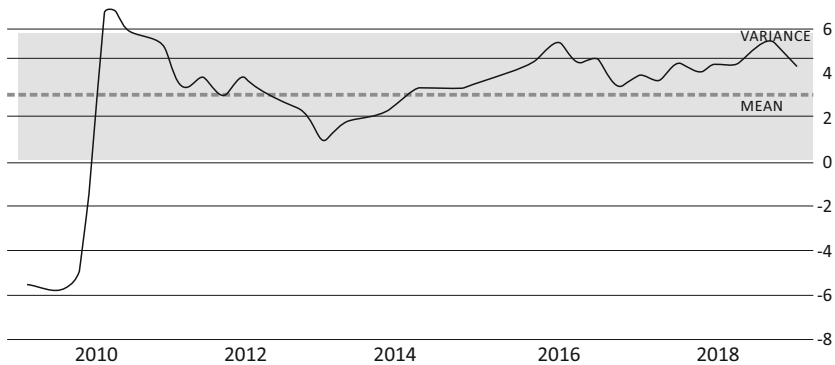

Rys. 2. Tempo wzrostu realnego PKB Czech w latach 2008–2018

Fig. 2. Real GDP growth rate in the Czech Republic in 2008–2018

Źródło: www.tradingeconomics.com (dostęp: 30.03.2019).

Gospodarka Czech swą najwyższą aktywność osiągnęła w 2015 i 2017 roku (rysunek 2). Rok 2009 to najniższe tempo wzrostu PKB tej gospodarki wynoszące – 5,6%, natomiast w 2017 odnotowano najwyższe tempo na poziomie 7,2%. Mediana w analizowanym okresie wyniosła 0,6%, zdecydowanie poniżej progu krytycznego.

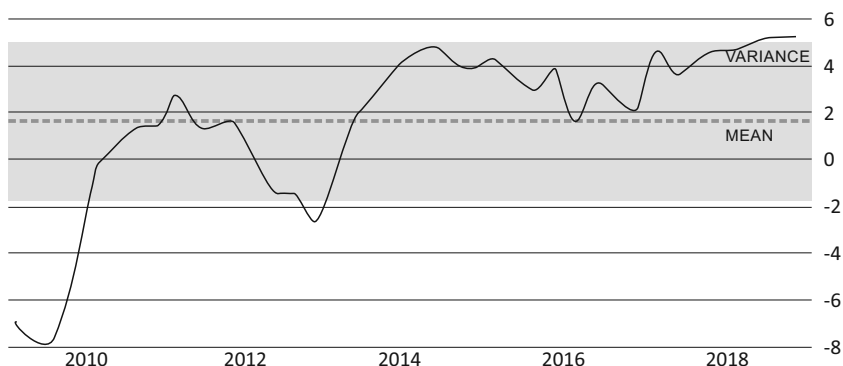
Rys.3. Tempo wzrostu realnego PKB Słowacji w latach 2008–2018

Fig. 3. Real GDP growth rate in Slovakia in 2008–2018

Źródło: www.tradingeconomics.com (dostęp: 30.03.2019).

Gospodarka Słowacji, podobnie jak pozostałe kraje V4, największy spadek tempa wzrostu PKB odnotowała w 2009 r. (-6,0%), natomiast największe tempo tego wskaźnika przypadło na rok 2011. Mediana w analizowanym okresie wyniosła na poziomie progu krytycznego 2,2%.

Rys. 4. Tempo wzrostu realnego PKB Węgier w latach 2008–2018

Fig. 4. Real GDP growth rate in Hungary in 2008–2018

Źródło: www.tradingeconomics.com (dostęp: 30.03.2019).

Gospodarka Węgier charakteryzuje się dwoma znaczącymi spadkami tempa PKB, w roku 2009 na poziomie – 6,6% oraz w 2012 roku – 1,6%. Największą dynamikę aktywności gospodarczej odnotowano w roku 2018 na poziomie 5,0%. Mediana w analizowanym okresie wyniosła 1,8%, czyli poniżej prognozy krytycznej.

Kolejnym wskaźnikiem pozwalającym określić poziom bezpieczeństwa ekonomicznego badanych krajów jest rating. Dla potrzeb niniejszego artykułu za poziom świadczący o niewystępowaniu zagrożenia w tym obszarze jest ocena nie niższa niż średni poziom wiarygodności, tj. Baa1, Baa2, Baa3; BBB+, BBB lub BB-. Oceny ratingową krajów Grupy Wyszehradzkiej prezentuje poniższa tabela.

Tabela 1

**Ocena ratingowa krajów Grupy Wyszehradzkiej
(stan na dzień 12 października 2018 r.)**

Table 1

Rating of the Visegrad Group countries (as at October 12, 2018)

Kraj	Ocena ratingowa krajów Grupy Wyszehradzkiej (stan na dzień 12.10.2018 r.)			
	Standards & Poors	Perspektywy	Moody's	Perspektywy
Polska	A-	A2	A-	A
Czechy	AA-	A1	AA-	brak danych
Słowacja	A+	A2	A+	A
Węgry	BBB	Baa3	BBB	brak danych

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.tradingeconomics.com (dostęp: 30.03.2019).

Trzecią część analizy stanowi odniesienie do wskaźnika będącego stosunkiem długu publicznego do PKB. W wielu gospodarkach stosuje się procedury ostrożnościowe i sankcyjne. W Polsce minister finansów sprawuje kontrolę nad sektorem finansów publicznych w zakresie przestrzegania zasady stanowiącej, że państwowy dług

publiczny nie może przekroczyć 60% wartości rocznego PKB. Art. 216 ust. 5 Konstytucji RP mówi o tym, iż nie wolno zaciągać pożyczek lub udzielać gwarancji i poręczeń finansowych, w następstwie których państwowy dług publiczny przekroczy 3/5 wartości rocznego PKB²³. Natomiast art. 126 ust. 1, 2 Traktatu o funkcjonowaniu UE (TFUE) stanowi, iż państwa członkowskie UE unikają nadmiernego deficytu budżetowego, a Komisja nadzoruje rozwój sytuacji budżetowej i wysokość długu publicznego. Wartości odniesienia określone w artykule 126 ust. 2 Traktatu są następujące:

- 3% dla stosunku planowanego lub rzeczywistego deficytu publicznego do PKB wyrażonego w cenach rynkowych;
- 60% dla stosunku zadłużenia publicznego do PKB wyrażonego w cenach rynkowych²⁴.

Dla potrzeb niniejszego artykułu przyjęto założenie, które pozwoli na stwierdzenie, iż uzyskany stosunek długu publicznego do PKB wśród krajów Grupy Wyszehradzkiej mniejszy niż 60% świadczy o odpowiednim poziomie bezpieczeństwa ekonomicznego. Odpowiednie wielkości w odniesieniu do badanych krajów prezentuje poniższa tabela.

**Dług publiczny do PKB w krajach Grupy Wyszehradzkiej
w latach 2009–2017**

Tabela 2

Public debt to GDP in the Visegrad Group countries in 2009–2017

Table 2

Kraj	Dług publiczny do PKB w krajach Grupy Wyszehradzkiej w latach 2009–2017 (w %)								
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Polska	49,4	53,1	54,1	53,7	55,7	50,3	51,1	54,2	50,6
Czechy	34,1	38,2	39,8	44,5	44,9	42,2	40,0	36,8	34,6
Słowacja	36,3	41,2	43,7	52,2	54,7	53,5	52,3	51,8	50,9
Węgry	77,8	80,5	80,7	78,2	76,6	76,6	76,7	76,0	73,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.tradingeconomics.com (dostęp: 30.03.2019).

Wszystkie kraje poddane badaniu odnotowały wzrost wskaźnika PKB, wychodząc z kryzysu, jaki miał miejsce w latach 2008–2009. Z danych makroekonomicznych prezentowanych przez Eurostat oraz NBP wynika, że w 2014 roku nastąpiło ożywienie gospodarcze w krajach członkowskich Grupy Wyszehradzkiej. Krajami o największej dynamice wzrostu były Czechy, Polska i Słowacja. Najmniejszą dynamikę odnotowano na Węgrzech. Kolejne okresy analizy wskazywały na ożywienie gospodarcze w większości krajów w 2017 roku w stosunku do roku 2015. Słowacja

²³ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997 Nr 78, poz. 483 z późn. zm.).

²⁴ Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz.U. UE nr C 115 z 09.05.2008 r.).

jako jedyny kraj charakteryzowała się w tym przedziale czasowym spadkiem aktywności gospodarczej do poziomu 3,4% w 2017 r. w stosunku do 3,8% w roku 2015. Natomiast na Węgrzech możliwe jest spowolnienie dynamiki wzrostu gospodarczego w kolejnych latach w wyniku zmniejszenia się popytu krajowego. Z danych Eurostatu również wynika, że pomimo zewnętrznych przeciwności, w tym słabnącej dynamiki wzrostu na świecie, realny wzrost PKB w ostatnich latach badanego okresu miał duże znaczenie dla krajów V4, co będzie miało przełożenie w silnej gospodarce, stałym popycie krajowym, poprawie sytuacji na rynku i wzroście realnych wydatków na poziom bezpieczeństwa tych państw. Według prognoz głównym czynnikiem wzrostu w regionie Europy Środkowo-Wschodniej w kolejnym roku pozostanie popyt krajowy. Będzie to możliwe dzięki dalszemu ograniczaniu stopy bezrobocia, wzrostowi konkurencyjności cenowej krajów analizowanego regionu oraz rosnącej liczbie zatrudnionych osób²⁵.

W celu określenia poziomu bezpieczeństwa ekonomicznego państw Grupy Wyszehradzkiej, przy uwzględnieniu postawionych założeń, zestawiono tempo wzrostu realnego PKB w latach 2008–2017, co prezentuje tabela 3.

Tabela 3

**Tempo wzrostu realnego PKB w państwach grupy V4
w latach 2008–2017**

Table 3

Real GDP growth rate in the V4 countries in 2008–2017

Kraj	Tempo wzrostu realnego PKB w latach 2008–2017									
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Polska	4,2	2,8	3,6	5,0	1,6	1,4	3,3	3,8	2,7	4,6
Czechy	2,7	-4,8	2,3	2,0	-0,8	-0,5	2,7	4,5	2,4	4,5
Słowacja	5,6	-5,4	5,0	2,8	1,7	1,5	2,6	3,8	3,3	3,4
Węgry	0,9	-6,6	0,7	1,7	-1,6	2,1	4,0	3,1	2,0	3,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie: www.ec.europa.eu (dostęp: 21.03.2019).

Przyjmując założenie, iż o poziomie bezpieczeństwa ekonomicznego badanych państw będą świadczyły zmiany w kształtowaniu się rocznego PKB, można stwierdzić, że jego poziom jest zróżnicowany. Jednak we wszystkich krajach zaobserwowano poprawę jego poziomu – w roku 2017 we wszystkich krajach wskaźnik tempa wzrostu PKB jest wyższy od założonego prognozy krytycznego na poziomie 2,2%. Lata 2014–2016 to także okres poprawy poziomu bezpieczeństwa ekonomicznego analizowanych państw, z wyjątkiem Węgier w 2016 roku. Natomiast okres 2008–2013 to czas, w którym poziom bezpieczeństwa ekonomicznego państw V4 jest zróżnicowany i nie ma przesłanek, aby stwierdzić, iż uległ poprawie. Najlepsze lata w kontekście analizowanego problemu to 2008 i 2011, dla których też tempo wzrostu PKB było

²⁵ Szerzej: www.proseedmag.pl/gospodarka; www.nbp.pl; www.ec.europa.eu/eurostat.

najwyższe. W 2008 roku Węgry nie osiągnęły progu krytycznego (spadek bezpieczeństwa ekonomicznego). Kolejny rok to okres, w którym wszystkie państwa (z wyjątkiem Polski) nie odnotowały poprawy. Wynikało to z ogólnej recesji gospodarczej, którą odnotowano w regionie Europy Środkowo-Wschodniej. Uwzględniając liczbę lat, dla których nie osiągnięto założonego progu krytycznego na poziomie 2,2%, można stwierdzić, iż najwyższym poziomem bezpieczeństwa ekonomicznego charakteryzuje się gospodarka Polski (2 okresy – lata 2012–2013), następnie Słowacja (3 okresy), Czechy (4 lata) oraz Węgry (aż 7 lat). Oprócz tempa wzrostu rocznego PKB, analizie poddano rating badanych krajów V4. Dla wszystkich państw członkowskich Grupy Wyszehradzkiej wskazano na ocenę nie niższą niż średni poziom wiarygodności, tj. na poziomie Baa1, Baa2, Baa3; BBB+, BBB lub BB-. Najniższą oceną ratingową charakteryzuje się gospodarka Węgier – na poziomie BBB. Stąd analiza w tym zakresie pozwala na wyciągnięcie wniosku, iż w badanych krajach nie ma przesłanek o wystąpieniu zagrożeń bezpieczeństwa ekonomicznego. Natomiast na podstawie analizy z wykorzystaniem relacji długu publicznego do PKB należy stwierdzić, iż jedynie gospodarka Węgier nie osiągnęła w badanym okresie założonego poziomu 60 % dla stosunku zadłużenia publicznego do PKB wyrażonego w cenach rynkowych. W analizowanym okresie jego poziom kształtował się w przedziale 73,6%–80,7%, co znacznie przekracza przyjęte kryterium i świadczy o występującym zagrożeniu bezpieczeństwa ekonomicznego i niespełnianiu unijnych procedur.

Podsumowanie

Istotną kwestią w kształtowaniu odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa ekonomicznego państw jest utrzymanie odpowiedniego tempa przyrostu PKB i jego struktury tworzenia, oceny ratingowej czy relacji długu publicznego do PKB. W tym aspekcie konstytutywny wpływ będzie miała współpraca państw, w tym też w ramach Grupy Wyszehradzkiej, w celu rozwoju pokojowych i przyjaznych stosunków międzynarodowych oraz dbania o zachowanie własnego bezpieczeństwa oraz innych członków. Dokonana analiza bezpieczeństwa ekonomicznego Polski, Czech, Słowacji oraz Węgier pozwala na konkluzję, iż w krajach tych, z wyjątkiem Węgier, występuje odpowiedni poziom tego rodzaju bezpieczeństwa, a w celu jego utrzymania najbardziej odpowiednią strategią wydaje się ta, która zmierza do powiększania własnego potencjału gospodarczego państw. Pozwoli ona na stworzenie stabilnych fundamentów bezpieczeństwa w odniesieniu do jego różnych obszarów.

Bibliografia

- De Souza P., *Economic Strategy and National Security*, Boulder 2000.
- Dziawgo D., *Credit-rating. Ryzyko i obligacje na międzynarodowym rynku finansowym*, Warszawa 1998.
- Dziekański P., *Bezpieczeństwo ekonomiczne wyzwaniem współczesnego regionu – próba oceny syntetycznej*, [w:] *Kultura bezpieczeństwa. Nauka – Praktyka – Refleksje*, Rocznik 2014, t. 16.
- Janc J., Krymarys-Balcerzak A., *Funkcjonowanie współczesnego banku*, Poznań 2004.
- Korzeb Z., Kulpaka P., Niedziółka P., *Deoligopolizacja rynku agencji ratingowych oraz inne inicjatywy na rzecz poprawy jakości ratingów zewnętrznych w kontekście oddziaływania agencji ratingowych na stabilność finansową*, Narodowy Bank Polski, Materiały i Studia nr 333, Warszawa 2019.
- Księżopolski K.M., *Bezpieczeństwo ekonomiczne*, [w:] *Ekonomika bezpieczeństwa państwa w zarysie*, J. Płaczek (red. nauk.), Warszawa 2014.
- Księżopolski K.M., *Ekonomiczne zagrożenie bezpieczeństwa państwa: metody i środki przeciwdziałania*, Warszawa 2004.
- Perczyński M., *Globalne uwarunkowania bezpieczeństwa ekonomicznego*, Warszawa 1985.
- Pokruszyński W., *Bezpieczeństwo. Teoria i praktyka*, Kraków 2017.
- Poniatowicz M., *Rating jako ocena wiarygodności kredytowej jednostki samorządu terytorialnego*, „Optimum. Studia Ekonomiczne” 2000, nr 4.
- Raczkowski K., *Percepcja bezpieczeństwa ekonomicznego i wyzwania dla zarządzania nim w XXI w.*, [w:] *Bezpieczeństwo ekonomiczne. Wyzwania dla zarządzania państwem*, K. Raczkowski (red.), Warszawa 2012.
- Raczkowski K., *Bezpieczeństwo finansowe*, [w:] *Ekonomika bezpieczeństwa państwa w zarysie*, J. Płaczek (red.), Warszawa 2014.
- Urbanek A., *Państwo jako podmiot bezpieczeństwa narodowego – ujęcie dziedzinowe*, [w:] *Wybrane problemy bezpieczeństwa. Dziedziny bezpieczeństwa*, A. Urbanek (red.), Słupsk 2013.
- Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz.U. UE nr C 115 z 9.05.2008 r.).
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997 Nr 78, poz. 483 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 26 października 2000 r. o sposobie obliczania wartości rocznego produktu krajowego brutto (Dz.U. 2000, poz. 1188 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. 2009 Nr 157, poz. 1240 z późn. zm.).
- Koziej S., *Bezpieczeństwo: istota, podstawowe kategorie i historyczna ewolucja*, Bezpieczeństwo Narodowe, www.bbn.gov.pl/download/1/7803/Bezpieczenstwo_istota_podstawowe_kategorie_i_historyczna_ewolucja.pdf (dostęp 03.04.2019).
- <http://www.dlugpubliczny.org.pl> (dostęp: 01.04.2019).
- www.tradingeconomics.com (dostęp: 30.03.2019).
- https://www.msz.gov.pl/pl/polityka_zagraniczna/europa/grupa_wyszehradzka (dostęp: 30.03.2019).
- www.proseedmag.pl/gospodarka (dostęp: 30.03.2019).
- www.nbp.pl (dostęp: 30.03.2019).
- www.ec.europa.eu/eurostat (dostęp: 30.03.2019).

Summary

Economic security is an important element of the functioning of national economies, including the countries of the Visegrad Group. By perceiving economic security as a balance of the developmental needs of these countries, we can identify several areas of activity of its quantifiers, which may include development, infrastructure and possibilities of balance and needs. To determine the levels of these quantifiers, we must use a carefully selected set of measurements. One of these is gross domestic product (GDP), the rating and the ratio of public debt to GDP. The purpose of this article is to attempt to indicate the level of economic security of the Visegrad Group countries. The proposed measures do not provide grounds for expressing value judgments in the context of the broadly understood level of economic security, but constitute their necessary component and the basis for further analysis and evaluation.